

Айзък Азимов

Мечтите са нещо лично

Джес Уейл вдигна поглед от книгата по писалището си. Неговата суховата старческа фигура, орлов нос, хлътнали сумрачни очи и буйна белоснежна коса бяха станали нещо като фирмена марка на световно известната компания „Мечти“.

Той попита:

– Момчето пристигна ли вече, Джо?

Джо Дули беше невисок и набит. На влажните му устни вечно имаше залепена цигара. Сега той я извади от устата си и кимна.

– Родителите също. Изплашени са, но не се учудвам.

– Да не сте сбъркали, Джо? Аз съм зает – Уейл погледна часовника си. – В два часа ще дойде чиновник от министерството.

– Не може да съм сбъркал, мистър Уейл – разпалено заяви Джо и лицето му изрази такава убеденост, че даже тлъстите бузи потрепераха. – Нали ви казах, че видях момчето, когато играеше баскетбол в училищния двор. Да бяхте го зърнали само! Ако топката отиваше към него, съотборниците му бързаха да я вземат, а момчето въпреки това се държеше като звезда. Разбирате ли? Затова си го записах.

– А с него говорихте ли?

– А как иначе? Приблжих се до него, когато обядваха. Нали ме знаете, мистър Уейл – Дули възбудено заразмахва цигарата, но успя да хване с длан падащата пепел. – „Момче“, казах му...

– И от него може да се направи Мечтател?

– Казах му: Момче, пристигам направо от Африка и...

– Добре, добре – вдигна ръка Уейл. – Вашето мнение ми е достатъчно. Не мога да разбере как успявате, но ако знам, че вие сте избирали момчето, винаги съм готов да рискувам. Извикайте го!

Момчето влезе с родителите си. Дули им посочи столовете, а Уейл стана и размени с тях любезни ръкостискания. На момчето се усмихна така, че всяка от бръчките му започна да излъчва доброта.

– Ти си Томи Служки, нали?

Томи кимна мълчаливо. За своите 10 години той изглеждаше дребничък. Тъмната му коса беше пригладена с неубедителна акуратност, а лицето му беше неестествено чисто.

– Нали си послушно момче?

Майката на Томи се разтопи в усмивка и нежно погали сина си по главата (обаче тревожното изражение не слезе от лицето на момчето).

– Той е много послушно и добро момче – каза тя.

Уейл пропусна съмнителното изявление покрай ушите си.

– Каж ми, Томи, ти някога слушал ли си Мечти? – попита Уейл

момчето, като му подаваше бонбон. След кратко колебание Томи взе бонбона и каза с тънък фалцет:

– Случвало се е.

Мистър Слущки беше от тези широкоплещести чернорботници, които за срам на евгениката се оказваха понякога бащи на Мечтатели. Той се покашля и поясни:

– Понякога сме взимали за момчето някоя и друга Мечта. И съвременни, и старинни...

Уейл кимна и се обърна отново към момчето:

– Тези мечти харесват ли ти, Томи?

– Много глупости има в тях.

– Ти си измисляш къде-къде по-добри, а?

Презрителната усмивка, която се появи на детските устни, смекчи неестествеността на зализаната коса и чисто измитите бузи.

Уейл меко продължи:

– А не искаш ли да помечтаеш за мен?

– Н-не – смутено отговори Томи.

– Това не е трудно, даже е съвсем лесно... Джо!

Дули премести преградата и придвижи към тях блянографа. Момчето застана до апарата в недоумение.

Уейл взе шлема и го показа на Томи:

– Знаеш ли какво е това?

– Не – отвърна Томи, като се отдръпна.

– Това е „мислителница“. Наричаме я така, защото в нея хората мислят. Сложи си я на главата и мисли за каквото искаш.

– И какво ще стане?

– Нищо. Даже е приятно.

– Не! – каза Томи. – По-добре не.

Майка му бързо се наведе към него.

– Не боли, Томи. Прави каквото ти казват – не беше трудно да се разгълкува тона й.

Томи се напрегна целия и им се струваше, че всеки момент ще заплаче. Уейл му сложи мислителницата много бавно и внимателно. Около половин минута мълча, за да може момчето да се убеди, че нищо страшно не е станало и да свикне с ласкавото докосване на фибрилите към шевовете на черепа (през кожата те проникваха съвсем безболезнено) и главно с лекото жужене на променливото вихрово поле.

Накрая каза:

– Сега ще помечтаеш ли за нас?

– За какво? – изпод шлема се виждаха само носа и устата на момчето.

– За каквото искаш. Да речем, часовете в училище са свършили и ти можеш да правиш каквото си поискаш.

Момчето помисли малко, а после възбудено попита:

– Може ли да полетя на стратолет?

– Разбира се! Колкото искаш. Значи, ти летиш на стратолет. Ето, той стартира... – Уейл направи незабележим знак, и Дули включи шифратора.

Сеансът продължи само пет минути, след което Дули изведе момчето и майка му в приемната. Томи беше малко разсеян, иначе изпитанието не му подейства изобщо. Уейл се обърна към бащата:

– Мистър Слущки, ако пробата се окаже успешна, готови сме да ви изплащаме по 500 долара всяка година докато Томи завърши училище. В замяна искаме само това – той да посещава всяка неделя нашето специално училище.

– Трябва да подпиша някакъв документ, нали? – хрипливо попита Слущки.

– Разбира се. Та това е сделка, мистър Слущки.

– Не зная какво да ви отговоря. Чувал съм, че да се открие Мечтател не е толкова лесно.

– Безусловно, безусловно. Но, мистър Слущки, вашият син все още не е Мечтател. А и не е ясно дали ще стане. За нас тези 500 долара годишно са вложени в лотарийни билети. А за вас те са чиста печалба. Когато Томи завърши училище, може да се окаже, че той не е станал Мечтател, но вие нищо не губите. Напротив, ще получите около четири хиляди долара. Ако все пак той стане Мечтател, ще получава добри пари и тогава ще спечелите истински.

– Той трябва да премине специално обучение, нали?

– Разбира се, и то много сложно! Но за това ще поговорим, когато момчето завърши училище. Тогава за две години ще го обучим окончателно. Доверете ми се, мистър Слущки!

– И вие гарантирате това специално обучение?

Уейл, който вече подаваше договора на Слущки заедно с химикалка, се усмихна, остави химикалката и каза:

– Не, не гарантираме. Това не е възможно, защото не знаем дали наистина вашият син има талант. Но петстотинте долара годишно си остават за вас.

Слущки помисли и поклати глава.

– Ще ви кажа честно, мистър Уейл – рече той. – Когато вашият агент се договори с нас за тази среща, аз позвъних в „Сънища наяве“. Те казаха, че при тях обучението се гарантира.

Уейл въздъхна.

– Мистър Слуцки, не ми е присъщо да критикувам конкурентите. Ако те са казали, че гарантират обучението, те ще си изпълнят обещанието. Но никакво обучение не може да направи от сина ви Мечтател, ако той няма истински талант. А да подложиш обикновено момче на специални тренировки, значи да го погубиш. Невъзможно е да се направи Мечтател насила, честна дума. Момчето няма да остане нормален човек. Не рискувайте така съдбата на сина си. Корпорация „Мечти“ ще бъде съвсем откровена с вас. Ако той има заложби, ние ще го направим Мечтател. Ако няма – ще ви го върнем такъв, какъвто е дошъл и ще ви кажем: „По-добре да придобие някаква обичайна професия.“ При това нищо не заплашва здравето на сина ви и в крайна сметка за него ще е най-добре. Послушайте ме, мистър Слуцки – аз имам синове, дъщери, внуци и дори за един милион не бих позволил на детето си да мечтае, ако не е подготвено за това. Дори за милион!

Слуцки изтри устните си с длан и се протегна за химикалката.

– Тук какво пише?

– Това е просто разписка. Изплащаме ви веднага сто долара. Без никакви задължения и за двете страни. Ще разгледаме мечтите на момчето. Ако преценим, че има заложби, ще ви се обадим и ще приготвим договор за 500 долара годишно. Доверете ми се, мистър Слуцки, и не се безпокойте. Няма да съжалявате.

Слуцки подписа.

Когато остана сам, Уейл сложи на главата си дешифратора и внимателно попи мечтите на момчето. Беше типична детска фантазия. „Аз“ се намираше в командната кабина, която представляваше смес от образи, почерпени от приключенски кинокини, използвани от тези, които нямаха време, желание или пари да ги заместят с цилиндърчета с Мечти.

Когато Уейл свали дешифратора, видя пред себе си Дули.

– Е, според вас как е той, мистър Уейл? – попита Дули с любопитство и неприкрита гордост на първооткривател.

– Може би от него ще излезе нещо добро, Джо. Може би. В него има обертонове, а за десетгодишно момченце, което не знае даже елементарни прийоми, това не е малко. Когато стратолета минаваше през облаците, възникна съвсем ясно усещане за възглавници. И миришеше

на колосани чаршафи – забавен детайл, нали? Струва си да се заемем, Джо.

– Отлично!

– Но уви, Джо, трябва да ги откриваме още по-рано. Защо не? Ще дойде ден, когато всяко бебе ще го изпитват още в първия ден на неговия живот. Несъмнено, в мозъка им съществува нещо различно. Необходимо е само да се установи какво е то. Тогава ще можем да отсяваме Мечтателите в най-ранен етап.

– Дявол да го вземе, мистър Уейл – обидено каза Джо – значи ще остана без работа?

– Още е рано да се безпокоите за това, Джо – засмя се Уейл. – През нашия век това няма да се случи. Във всеки случай не и през моя. Още дълги години ще са ни необходими добри откривачи на таланти като вас. Продължавайте да търсите по училищните площадки и по улиците – възлестите пръсти на Уейл легнаха дружески на рамото на Дули – и открийте за нас още някой и друг Хилъри или Янова. И тогава ще оставим „Сънища найве“ далеч зад нас... А сега вървете. Искам да успея да хапна до два часа. Министерството, Джо, министерството – и той на мигна многозначително.

Посетителят, който дойде при Джес Уейл в два часа, се оказа голбрад млад човек с очила, с румени бузи и проникновено лице, което свидетелствуваше за това, че той придава на своята мисия огромно значение. Представи удостоверение, от което се виждаше, че е Джон Бърн, пълномощник на Министерството на науките и изкуствата.

– Здравейте, мистър Бърн – рече Уейл. – С какво мога да ви бъда полезен?

– Сами ли сме тук? – попита пълномощникът с неочаквано плътен баритон.

– Съвършено сами.

– В такъв случай с ваше разрешение бих искал вие да попиете... ето това – и той протегна към Уейл протритото цилиндърче, като гнусливо го държеше с два пръста.

Уейл взе цилиндърчето, огледа го от всички страни, претегли го на ръка и каза с усмивка, която разкри всичките му изкуствени зъби:

– Във всеки случай това не е продукция на компания „Мечти“, мистър Бърн.

– Не съм си го помислял даже – отговори пълномощникът. – Но

въпреки всичко бих искал да го попиете. Впрочем, на ваше място бих поставил апарата на автоматично изключване след една минута, не повече.

– Не е ли възможно да се изтърпи повече? – Уейл приближи приемника към своя стол и постави цилиндърчето в дешифратора, но тутакси го извади, изтри двата края с носна кърпа и опита пак. – Лош контакт – отбеляза той. – Любителска работа.

Уейл си сложи мекия шлем на дешифратора, пооправи контактите на слепоочията и нагласи стрелката на автоматично изключване. После се облегна на креслото, скръсти ръце на гърдите си и пристъпи към попиване. Пръстите му се напрегнаха и се впиха в реверите на самото.

Автоматичният прекъсвач едва бе изключил, когато Уейл свали дешифратора и каза със забележимо раздражение:

– Грубовато! За щастие съм твърде стар и такива неща не ми действат.

Бърн отвърна сухо:

– Това не е най-лошото, което ни е попаднало. А увлечението към тях расте.

Уейл вдигна рамене.

– Порнографски мечти. Предполагам, че появяването им трябваше да се очаква.

– Трябваше или не, те представляват смъртна опасност за нравствения дух на нацията – възрази министерският пълномощник.

– Нравственият дух – отбеляза Уейл – е нещо необикновено жизнено. А еротиката под разни форми е съществувала винаги.

– Но не и в подобна форма, сър! Непосредствената стимулация на съзнанието е много по-ефективна от мръсни вицове и непристойни рисунки, чието въздействие отслабва няколко пъти в процеса на възприемане чрез органите на чувствата.

Това беше неоспоримо, затова Уейл само попита:

– И така, какво искате от мен?

– Не бихте ли могли да ни подскажете какъв е произхода на това цилиндърче?

– Мистър Бърн, аз не съм полицаи!

– Не се обиждайте. Съвсем не искам да вършите нашата работа. Министерството е напълно способно да води собствени разследвания. Просто търся мнението ви като специалист. Казахте, че това не е продукция на вашата компания. Тогава чия е?

– Във всеки случай не е на някоя от солидните фирми,

произвеждащи Мечти, за това гарантирам. Прекалено просташки е направено.

– Може да е нарочно, за маскировка.

– И не е работа на професионален Мечтател.

– Уверен ли сте, мистър Уейл? Не биха ли могли професионалните Мечтатели да работят за някое тайно предприятие – за пари или... за собствено удоволствие?

– Защо?... Във всеки случай, това цилиндърче не е тяхна работа. Напълно отсъстват обертонове. Няма никаква обемност. Е, разбира се, за такова произведение не са нужни обертонове...

– Какво е това обертонове?

– Значи вие не се увличате по Мечти? – меко се усмихна Уейл.

– Предпочитам музиката – отвърна Бърн, старайки се да не изглежда като самодоволен сноб.

– Това също не е лошо, – снизходително отбеляза Уейл. – Но в този случай ще ми бъде по-трудно да ви обясня същността на обертоновете. Дори любителите на Мечти не биха могли да ви обяснят напълно какво е това. И все пак те веднага чувстват, че Мечтата не става за нищо, ако не ѝ достигат обертонове. Виждате ли, когато опитният мечтател изпада в транс, той не измисля сюжети като в старата телевизия или в кинокиноните. Неговата Мечта се наслаждава от редица отделни видения, а всяко от тях се поддава на няколко тълкувания. При просто попиване е трудно да се забележат, но при щателен анализ се виждат. Повярвайте, моите психолози с часове се занимават с това. И всички мисли, всички обертонове се сливат в единна маса на управляема емоция. А без тях Мечтата би била плоска. Например днес сутринта изпробвах десетгодишно момченце, което несъмнено има заложби. Облакът за него не е просто облак, но и възглавница. Надарен със сенсуалните свойства на двата предмета, облакът се превръща в нещо повече. Разбира се, Мечтата на това момче е твърде примитивна. Но когато завърши училище, ще премине специален курс и тренировки. Ще бъде подложен на усещания от всякакъв род. Ще придобие опит. Ще изучава и анализира класически Мечти от миналото. Ще се научи да контролира и направлява своите Мечти, въпреки че аз винаги съм казвал, че когато Мечтателят импровизира...

Уейл внезапно млъкна и след малко продължи по-спокойно:

– Извинете, малко се увлякох. Исках да ви обясня, че всеки професионален мечтател има свои тип обертонове, които не би могъл да скрие. За специалиста това е като подпис върху Мечтата. А в порнографията, която ми донесохте, изобщо няма обертонове. Това е дело на

обикновен човек. Може и да не е лишен от способности, но да мисли може не повече от мен и вас.

– Много хора умеят да мислят, мистър Уейл, – възрази Бърн. – Дори и да не създават Мечти.

– Точно така! – Уейл заръкомаха. – Не се сърдете на стареца. Казах „мисли“ в смисъл „мечтае“. Всеки може по малко да мечтае, както и всеки може по малко да бяга. Но ще съумеем ли ние с вас да пробягаме една миля за четири минути? Ние умеем да говорим, но това не прави от нас съставители на тълковни речници, нали? Ето ви пример: когато мисля за бифтек, в съзнанието ми възниква просто думата. Ако вашето образно възприятие е по-развито, вие ще можете да си представите и препечена коричка, и лук, и запечен картоф. А истинският Мечтател... Той вижда бифтека, помирихва го, усеща вкуса му... изобщо всичко, свързано с него, дори жаравата, дори как ножа разрязва месото и стотици други подробности, при това наведнъж. Нито вие, нито аз, можем да направим това.

– Значи така, – каза Бърн. – Нямаме си работа с продукцията на професионален мечтател. Все пак и това е нещо – той скри цилиндърчето във вътрешният джоб на самото си. – Неволно стигам до мисълта, че би трябвало действително да се въведе строга цензура на Мечтите.

Бърн стана.

– Довиждане, мистър Уейл.

– Довиждане, мистър Бърн. Винаги се надявам на по-доброто.

Франсис Белинджър просто влетя в кабинета на Джес Уейл. Рижите му коси стърчаха, а лицето лъщеше от пот и вълнение. Но като видя Уейл, просто замря.

Шефът седеше отпуснат на стола, подпрял глава с двете си ръце. Виждаше се само посивелият тил.

Белинджър тревожно продума:

– Какво ви е, шефе?

Уейл вдигна глава.

– О, вие ли сте, Франк?

– Какво е станало, шефе? Болен ли сте?

– На моята възраст всички са болни, но още се държа. Идва един пълномощник от министерството.

– Какво му е притрябвало?

– Заплашваше с цензура. Донесе образец от това, което се предава от ръка на ръка. Евтини Мечти за пиянски оргии.

– По дяволите! – с чувство каза Белинджър.

– Бедата е там, че опасенията за нравственост са чудесен предлог за разгръщане на широка кампания. Ще бъдат и по виновни, и по невинни. А право да си кажем, Франк, и нашата позиция е уязвима.

– Как така? Нали нашата продукция е абсолютно целомъдрена? Приключения и романтични страсти.

Уейл прехапа долната си устна и смръщи чело.

– Между нас казано, няма какво да си кривим душата, Франк. Целомъдрена? Всичко зависи от гледната точка. Това, което ще кажа, не е за широката публика, но ние с вас знаем, че във всяка Мечта има фройдиски асоциации. От това не можеш да избягаш.

– Разбира се, ако специално се търсят такива асоциации. Да кажем, психиатрите...

– Средният човек също. Обикновеният потребител не знае за тази подплънка и е твърде възможно да не съумее да различи фалическият символ от символа на майчинството, дори да му го посочиш изрично. И все пак неговото подсъзнание усеща. Успехът на много от Мечтите се обяснява именно с такива подсъзнателни асоциации.

– Добре, да допуснем. И какво възнамерява да предприеме правилството. Ще заздравява подсъзнанието?

– Лошото е, че не знам какво ще предприемат. Имаме само един коз, на който се опирам и възлагам всичките си надежди: публиката обича Мечтите и няма да иска да се лиши от тях... Но стига за това. Защо доходте? Вероятно имате работа с мен.

Белинджър хвърли на масата пред Уейл малък тръбовиден предмет и натъпка в панталона си измъкналата се риза.

Уейл свали блестящата пластмасова опаковка и извади цилиндърчето. В единият край се свиваше в заплетена спирала небесносин надпис: „По хималайската пътека“. До него стоеше фирменият знак на „Сънища навяе“.

– Продукцията на Конкурента – Уейл произнесе тези думи така, сякаш всяка започва с главна буква, а устните му се изкривиха в иронична усмивка. – Тази Мечта още не е пусната официално в продажба. От къде се сдобихте с нея, Франк?

– Не е важно. Но бих искал да я попиете.

– Не знам защо, но днес всеки иска от мен да попивам Мечти, – въздъхна Уейл. – Франк, това да не е порнография?

– О, разбира се, в нея няма от вашите любими фройдиски символи – язвително каза Белинджър. – Планински върхове, например. Надявам се да не са опасни за вас.

– Аз съм старец. За мен не са опасни от много години. Но онази Мечта беше направена толкова скверно, направо мъчително... Добре, да видим сега какво сте донесли.

Уейл отново придърпа апарата и си надяна дешифратора. Този път проседя облегнат в креслото повече от четвърт час, през което време Франсис Белинджър успя набързо да изпуши две цигари.

Когато накрая Уейл свали шлема и запремигва, свиквайки с дневната светлина, Белинджър попита:

– Е, какво ще кажете, шефе?

Уейл сбърчи чело.

– Не е за мен. Прекалено много повторения. При такава конкуренция компания „Мечти“ може да живее спокойно още дълго време.

– Точно тук грешите, шефе! Такава продукцията ще обезпечи победата на „Сънища наяве“. Трябва нещо да предприемем!

– Слушайте, Франк...

– Не, вие ме чуйте, шефе! В това е бъдещето!

– В това?! – Уейл погледна към цилиндърчето с добродушно-недоверчива усмивка. – Любителски направено, множество повторения, грубовати обертонове. Снегът има отчетлив вкус на сладко от лимони. Кой чувства сега снега като сладко от лимони, Франк? В миналото да, но не и сега. Преди двадесет години, когато Лаймън Харисън създаде своите „Снежни симфонии“ за продаване на юг, беше великолепна находка. Сладко, ледени планински върхове, пързалие с кънки покрай канари, глазирани с шоколад. Евтинийка, Франк. В наши дни това не струва.

– Точно там е работата, шефе, че вие сте изостанали от времето – възрази Белинджър. – Длъжен съм да поговоря с вас откровено. Когато основахте компанията, купихте основните патенти и започнахте производството на Мечти, те бяха предмети на разкоша. Търсенето беше тясно и индивидуализирано. Можехте да си позволите пускането на специализирани Мечти и да ги продавате на висока цена.

– Знам това – отвърна Уейл – и продължаваме да го правим. Но освен това правим и серийни Мечти за широко потребление.

– Да, но това е малко. Нашите Мечти, разбира се, са направени тънко. Могат да се попиват много пъти. Дори при десетото попиване намиращ нещо ново и пак си удовлетворен. Но колко са истинските познавачи? И още нещо. Продукцията ни е напълно индивидуализирана. Всичко е в първо лице.

– Е, и?

– Това, че „Сънища наяве“ откриват блянотеатри. Вече са открили

един в Нешвил с триста кабинки. Клиентът влиза, сяда на креслото, слага дешифратора и си получава Мечтата. Същата, както и другите „зрители“.

– Чух за това, Франк. Нищо ново. Такива опити неведнъж са завършвали с неуспех. Така ще стане и сега. Да ви кажа ли защо? Защото мечтите – това е лично нещо за всеки индивид. Нима ще ви бъде приятно, ако вашият съсед знае за какво мечтаете? Освен това, в блянотеатрите сеансите трябва да започват по разписание, нали? Значи на човек ще му се налага да мечтае не тогава, когато иска, а когато разпореди директорът на театъра. И накрая – една Мечта ще се хареса на един, а на друг – не. Гарантирам ви, че от тези триста посетители поне сто и петдесет ще си тръгнат недоволни и повече няма да се върнат там.

Белинджър бавно нави ръкавите на ризата си и разхлаби вратовръзката.

– Шефе, говорите наизуст – каза той. – Има ли смисъл да се доказва, че ще претърпят неуспех, когато вече имат успех? Днес разбрах, че „Сънища на яве“ опипват почвата в Сент Луис, за да открият театър с хиляда кабинки. Ако всички наоколо мечтаят за едно и също, и вие ще свикнете лесно. Публиката без труд ще привикне да мечтае на указаното място в указания час, ако това е и по-евтино, и по-удобно. По дяволите, шефе, това е форма на общуване. Влюбена двойка отива в блянотеатъра и попива някаква пошла романтична Мечта със стереотипни обертонове и стандартни положения, но въпреки всичко на излизане те ще са на седмото небе, защото са мечтали еднакво. Изпитвали са еднакви сантиментални чувства. Те... те са настроени на една вълна. И, разбира се, отново ще посетят блянотеатъра и ще доведат своите приятели.

– Ами ако Мечтата не им хареса?

– Точно там е работата! Не може да не им хареса! Когато правите изтънчените Мечти на Хилъри с отражения на отразените отражения, с най-хитри образи на трето ниво в обертоновете, с тънък преход на значенията и всички подобни прийоми, с които така се гордеем – всичко това е предназначено за любители на Мечти. Изтънчени Мечти за изтънчен вкус. А „Сънища на яве“ пускат простичка продукция в трето лице, така че да става и за мъже, и за жени. Като тази, която току-що попихте. Прости, с повторения, дори пошли. Предназначени за най-примитивно възприятие. Може би няма да имат фанатични поклонници, но няма да предизвикат и отвращение.

Уейл мълча дълго, а Белинджър не сваляше изпитателния си поглед от него. Накрая Уейл проговори:

– Франк, аз започнах с качествена продукция и няма да я променям. Възможно е да си прав. Възможно е и бъдещето да е на блянотеатрите. Ако е така, ние също ще открием, но в него ще показваме само добри Мечти. А ако „Сънища наяве“ недооценяват широката публика? Няма да избързваме и да се паникьосваме. Винаги съм изхождал от теорията, че качествената продукция непременно намира прием. И колкото и да е удивително, момчето ми, понякога доста добър.

– Шефе... – започна Белинджър и веднага млъкна, защото вътрешният телефон забръмча.

– Какво има, Рут? – попита Уейл.

– Мистър Хилъри, сър – раздаде се гласа на секретарката. – Искане незабавно да се види с вас. Казва, че работата не търпи отлагане.

– Хилъри?! – в гласа на Уейл пролича плахо недоумение. – Изчакайте пет минути, Рут, после го изпратете тук.

Уейл се обърна към Белинджър.

– Днешният ден, Франк, не може да се нарече удачен. Мястото на Мечтателя е в къщи, при неговата „мислителница“. А тъй като Хилъри е най-добрият ни Мечтател, той повече от всички трябва да си е в къщи. Според вас, какво се е случило?

Белинджър, все още терзан от мрачни мисли за „Сънища наяве“ промърмори:

– Извикайте го и ще разберете всичко.

– След малко. Кажете, как е последната му Мечта? Все още не съм запознат с тази, която излезе миналата седмица.

Белинджър сякаш се събуди и смръщи нос.

– Никак.

– И защо?

– Много е накъсана. Направо несвързана. Нямам нищо против резките образи, които придават острота, но нали все пак трябва да има някаква връзка, макар и на най-дълбоко ниво.

– За нищо ли не става?

– Хилъри не прави такива. Наложил се значителен монтаж. Доста изхвърлихме и поставихме стари парчета – от тези, които понякога сам ни изпраща. Е, не се получи първокласна Мечта, но е напълно търпима.

– Какво му казахте за това, Франк?

– Аз да не съм психиатър, шефе? Какво мога да му кажа?

В този момент вратата се отвори и хубавичката секретарка на Уейл въведе в кабинета Хилъри.

Шърман Хилъри беше тридесет и една годишен. Ненаблюдателен

човек можеше веднага да познае Мечтателя в негово лице. Не носеше очила, но погледът му беше разсеян като на много от късогледите хора, ходещи без очила, или като на човек, не свикнал да се вглежда в заобикалящия го свят. Беше среден на ръст, но много слаб. Черните му коси би трябвало отдавна да се подстрижат, брадичката бе прекалено къса, а кожата – извънредно бледа. Хилъри изглеждаше много разстроено.

– Здравейте, мистър Уейл – неясно промърмори той и неловко кимна към Белинджър.

– Шърман, момчето ми – приветливо заговори Уейл. – Колко прекрасно изглеждате! Какво се е случило? Мечта ли не успявате да скальпите? Какво ви вълнува? Сядайте де, сядайте!

Мечтателят седна – на края на стола, здраво стискайки колена, като че се канеше да скочи на крака при първата заповед. Той каза:

– Мистър Уейл, дойдох да ви кажа, че си отивам.

– Отивате си?

– Не желая повече да Мечтая, мистър Уейл.

Старческото лице на Уейл съвсем грохна – за първи път през този ден.

– Но защо, Шърман?

Устните на Хилъри затрепериха. Той бързо заговори:

– Защото не живея, мистър Уейл. Всичко минава покрай мен. Отначало не беше така. Това беше нещо като развлечение. Мечтаех вечер или в свободните дни, когато исках. Е, и по всяко друго време. Когато не исках – не мечтаех. Но сега, мистър Уейл, аз съм вече професионалист. Вие сте ми казвали, че съм един от най-добрите Мечтатели и от мен се очакват нови отенъци, нови варианти на предишни находки, като пърхашца фантазия и двойна пародия.

– Действително няма по-добър от вас, Шърман – каза Уейл. – Вашата миниатюра, в която дирижирате оркестър, се продава успешно вече десета година.

– Това е добре, мистър Уейл. Но нещата стигнаха до там, че не мога да изляза от дома си. Изобщо не виждам жена си. Дъщеря ми дори няма да ме познае. Миналата седмица отидохме на гости – Сара просто ме застави, а аз изобщо нищо не си спомням. Тя казва, че цяла вечер съм седял на дивана, гледал съм право пред себе си и нещо съм си мърморил. Казва, че всички са ме гледали накриво. Плака цяла нощ. Уморих се от това, мистър Уейл. Искам да съм нормален човек и да живея в реалния свят. Обещах на Сара да се махна и напускам. Сбогом, мистър Уейл. – Хилъри стана и с неловко движение подаде ръка на Уейл.

Старият човек меко я отблъсна.

– Ако искате да си отидете, Шърман, вие, разбира се, ще го направите. Но направете услуга на стареца, изслушайте ме.

– Няма да ме разколебаете – каза Хилъри.

– Аз и не възнамерявам. Само искам да ви обясня някои неща. Аз съм стар, занимавам се с тези работи отпреди да се родите и естествено, обичам да разсъждавам върху тях. Така че, доставете ми това удоволствие, Шърман. Моля ви!

Хилъри седна. Дъвчейки долната си устна, той съсредоточено разглеждаше краката си.

Уейл започна:

– Вие знаете ли какво е това Мечтател, Шърман? Знаете ли какво е той за обикновения човек? Знаете ли какво е да си като мен, като Франк, като жена ви Сара? Да живееш с ошетеното съзнание, на което липсва въображение? У обикновените хора като мен понякога възниква необходимост да избягаме от този наш живот. Но не можем да го направим. Нужна ни е помощ. В миналото за това са служили книгите, спектаклите, радиото, телевизията. Те ни даваха илюзиите, но дори това не беше важно. Важното бе, че за кратко се стимулираше нашето собствено въображение. Започвахме да мечтаем за приказни принцове и прекрасни принцеси. Ставахме красиви, остроумни, силни, талантливи – такива, каквито всъщност не бяхме. Но тогава предаването на тези мечти не беше свършено. Налагаше се по един или друг начин да се обличат в думи. А и най-добрият Мечтател в света понякога изобщо не е способен да изрази Мечтите си с думи. И най-добрият писател е можел да облече в слово само жалка част от своите мисли и мечти. Разбирате ли? А сега, когато Мечтите могат да се записват, вече всеки човек има възможност да мечтае. Вие, Шърман, и другите Мечтатели творите мечти непосредствено. Мечтата преминава от вашия мозък в нашия без да губи сили. Когато вие Мечтаете, стотици милиони хора мечтаят с вас. Вие създавате наведнъж стотици милиони мечти. Това е чудесно, момчето ми. Благодарение на вас тези хора имат възможност да изпитат това, което не им е дадено да изпитат сами.

– Аз свърших своята работа – промърмори Хилъри и стремително се надигна от стола. – Свърших с това. – Все ми е една какво говорите. Ако имате намерение да ме давате под съд за нарушение на договора, действайте. Все ми е едно.

Уейл също стана.

– Дали имам намерение да ви давам под съд?... Рут – каза той по

телефона, – донесете ми, моля ви, нашият екземпляр от договора с мистър Хилъри.

Уейл чакаше мълчаливо. Хилъри също. Белинджър също. Уейл едва-едва се усмихваше и барабанеше по облегалката на стола.

Секретарката донесе договора. Уейл го взе, показва първата страница на Хилъри и каза:

– Шърман, момчето ми, щом не искате да работите за мен, то вие не сте длъжен.

И още преди ужасеният Белинджър да успее дори да повдигне ръка, за да го спре, Уейл скъса договора наполовина, после още наполовина и изхвърли парчетата в шахтата за отпадъци.

– Това е всичко.

Хилъри хвана ръката на Уейл.

– Благодаря ви, мистър Уейл – изрече той с треперещ глас. – Вие винаги сте се отнасяли с мен много добре, аз съм ви много, много благодарен. Тъжно ми е, че така се получи.

– Добре, добре, момчето ми. Всичко е наред.

Просълзен и продължаващ да ломоти благодарности, Шърман Хилъри излезе от кабинета.

– В името на всичко свято, шефе, защо го пуснахте? – отчаяно възкликна Белинджър. – Нима нищо не разбрахте? От тука Хилъри ще отиде право в „Сънища наяве“. Те са го подучили, това е ясно.

Уейл вдигна длан.

– Грешите! Дълбоко грешите. Познавам го – той не е способен да постъпи така. Освен това Рут е отлична секретарка и знае какво трябва да ми донесе, когато поискам договор на Мечтател. Скъсах преправен договор. Истинският си лежи в сейфа, повярвайте ми. Да-а... чудесен ден имах днес. От сутринта все убеждавам някого: несговорчив баща – да ми разреши да развия нов талант, пълномощник от министерството – да не въвеждат цензура, вас – да не ни вкарвате в гибелно предприятие, и накрая, най-добрия ни Мечтател – да не си отива. Бащата може и да съм убедил. Пълномощника и вас – не съм сигурен – може би да, може би не. Но, във всеки случай, Шърман Хилъри ми е ясен. Той ще се върне.

– От къде знаете?

Уейл се усмихна на Белинджър и бузите му се покриха с цяла мрежа от весели бръчици.

– Франк, момчето ми! Не мислете, че щом умеете да монтирате Мечти, то познавате всички инструменти и апарати в тази професия.

Ако ми разрешите, ще ви кажа това-онова. Най-важния инструмент в тази промишленост е самият Мечтател. Точно него трябва да уважаваме и разбираме най-напред. И аз го разбирам. Слушайте: когато бях момченце – в онези времена Мечти нямаше – познавах един сценарист. Често ми се оплакваше, че при първо запознанство всеки го пита: „Как ви идва в главата всичко това?“ Изобщо не го разбираха. Никой не беше в състояние да измисли нещо подобно. И какво можеше да им отговори моят приятел?

А с мен разговаряше за това и ми обясняваше: "Как да им кажа, че и аз не знам? Като си лягам вечер, не мога да заспя, защото в главата ми гъмжи от идеи. Като се бръсна, непременно се порязвам; като разговарям, забравям за какво става дума; като карам кола, ежеминутно си рисувам живота. И всичко това, защото в мозъка ми непрекъснато се формират идеи, ситуации, диалози. Не мога да ти кажа от къде се взима всичко това. А може би ти ще споделиш как ти се удава да избегнеш всичко това? Вие, пък и аз, можем да си отидем по всяко време. Това е нашата работа, но не и нашия живот. Но за Шърман Хилъри всичко стои другояче. Където и да отиде, с каквото и да се занимава, той ще продължава да мечтае. Докато е жив, ще мисли, а докато мисли, не може да не мечтае. Ние не го задържаме насила. Договорът не е желязна решетка. Задържа го собственият му мозък, Франк – затова ще се върне. Нищо друго не му остава.

Белинджър повдигна рамене.

– Ако това, което казахте, е вярно, направо ми е жал за него.

– А на мен ми е жал за всички тях – Уейл тъжно кимна. – През всичките тези години разбрах едно. Тяхната орис е да даряват щастие на другите хора. На другите...

КРАЙ

© 1955 Айзък Азимов

Isaac Asimov
Dreaming Is a Private Thing, 1955

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1149>]